

บทนำ

สรูปแบบของห้องสมุดในอดีต ใช้คนเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการ รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการยังอยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ แต่เมื่อห้องสมุดได้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาบริหารจัดการและการบริการ หลายคนมองว่าการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ อำนวยความสะดวกในการบริการของห้องสมุด อาทิ การสืบค้นสารสนเทศ/บริการยืม คืนหนังสือผ่านระบบออนไลน์ บริการ e-Journal, e-Book จะทำให้ผู้เข้ามาใช้ห้องสมุดมีจำนวนน้อยลง เพราะสามารถค้นจากปลายทางได้ ไม่ว่าจะเข้าที่ที่บ้าน ที่ทำงาน (Any where) ลดปริมาณจำนวนผู้ใช้ห้องสมุด (Walk in) ทำให้ห้องสมุดเงียบเหงาเพราะผู้ใช้ไม่เข้าห้องสมุด ทำให้ห้องสมุดไม่มีชีวิต ซึ่งความเห็นเหล่านั้นเป็นการเข้าใจที่ผิดพลาด เพราะในอีกความหมายหนึ่งของห้องสมุดมีชีวิต การเข้าถึงสารสนเทศของห้องสมุดได้ตลอดเวลา แม้ไม่ใช่เวลาเปิดทำการปกติของห้องสมุด เช่น การเข้าใช้บริการฐานข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผ่านเครือข่ายเน็ตเวิร์ก ก็เรียกได้ว่า **“ห้องสมุดมีชีวิต”**

ในส่วนของสำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเป็นเอกลักษณ์ทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะมีหนังสือที่หายาก (Rare Book) ของประเทศ ความสมบูรณ์จึงมีมาก ซึ่งมีผู้กล่าวว่าห้องสมุดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของชาติที่โดดเด่น นอกจากการจัดบริการทรัพยากรสารสนเทศแล้ว

ปัจจุบันสำนักหอสมุดฯ ได้นำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาเป็นเครื่องมือบริหารจัดการสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ เช่นระบบห้องสมุดอัตโนมัติ (VTLS) ฐานข้อมูลบรรณานุกรม ฐานข้อมูลเฉพาะเรื่อง ฐานข้อมูลเฉพาะทาง ฐานข้อมูลข่าวสารของราชการ หรือฐานข้อมูลออนไลน์ รวมทั้งประเภทบริการต่างๆ ผ่านเว็บไซต์ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลได้หลายช่องทาง จัดเป็นสิ่งสำคัญที่สำนักหอสมุดฯ คำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ นอกจากทรัพยากรสารสนเทศอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์แล้ว สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง สำหรับผู้ให้บริการในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ในอนาคตสำนักหอสมุดฯ มีโครงการห้องสมุดมีชีวิต เพื่อให้ผู้เข้ามาใช้บริการได้รับความสะดวก เป็นทั้งอาหารตา อาหารสมอง เพื่อการพักผ่อน สร้างบรรยากาศสนใจในการเข้ามาใช้บริการ โดยมีการปรับปรุงพื้นที่บริการชั้น 1 ห้องอ่านหนังสือให้มีรูปแบบทันสมัย เพิ่มบริการด้านสันตนาการ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศสบายๆ ภายในห้องสมุด เช่น กิจกรรมวันศุกร์(สุข) กับ science นิทรรศการต่างๆ ตามวาระ พร้อมกับปรับปรุงคุณภาพด้านการบริการให้ดียิ่งขึ้น โดยนำเทคโนโลยีต่างๆ มาเสริมสร้างความสนุกสนานและให้ความรู้ ด้วยการติดตั้งเครื่อง LCD ให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน เหล่านี้ ล้วนเป็นกิจกรรมมุ่งใจในการบริการแบบใหม่สำหรับโครงการห้องสมุดมีชีวิตที่จะจัดขึ้นสำหรับบุคลากรกรมวิทยาศาสตร์บริการและประชาชนที่สนใจเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในรูปแบบลักษณะใหม่ประมาณเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2553 นี้ และบริการดีๆ ที่ได้เปิดให้บริการ

ผู้มาใช้บริการปัจจุบันเพื่อสนับสนุนโครงการดังกล่าวได้แก่ การให้บริการสารสนเทศผ่านฐานข้อมูล CRCnetBASE, ฐานข้อมูล Ebrary และการเพิ่มระบบการจองหนังสือ

การเพิ่มบริการใหม่ของห้องสมุดนอกจากสารสนเทศในรูปแบบสิ่งพิมพ์แล้ว ยังให้บริการสารสนเทศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ที่ได้รับสารสนเทศที่หลากหลาย สะดวกรวดเร็วและตรงตามความต้องการมากขึ้น โดยจัดบริการในรูปแบบฐานข้อมูลต่างๆ ดังนี้

ฐานข้อมูล CRCnetBASE

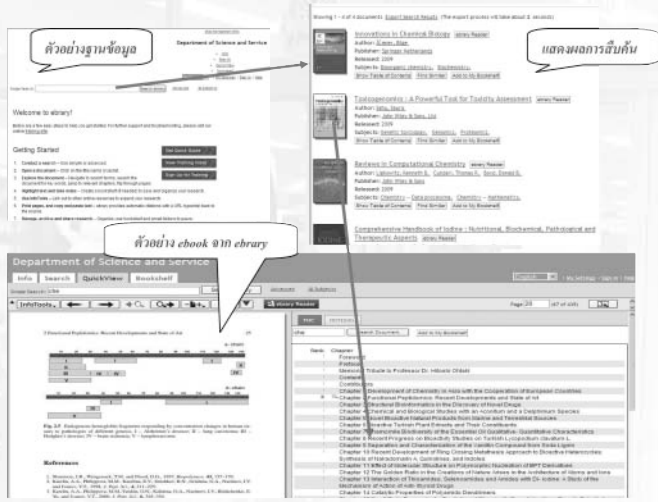
เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมเอกสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากสำนักพิมพ์ของกลุ่ม Taylor & Francis มากกว่า 7,000 รายการ ผู้ใช้สามารถค้นคว้าเอกสารในรูปแบบเอกสารฉบับเต็มได้ โดยสามารถสืบค้นเอกสารในรูปแบบ Browse by Category เป็นการค้นหาเอกสารแบบไล่เรียงตามสาขาวิชาที่สนใจ Basic Search สืบค้นจากคำหรือวลี หรือประโยคง่ายๆ ได้ นอกจากนี้ยังสามารถสืบค้นแบบ Advance Search เป็นการสืบค้นที่ผู้ใช้สามารถจำกัด หรือขยายขอบเขตของการสืบค้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการมากขึ้น ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นสารสนเทศได้จาก <http://www.crcnetbase.com/> ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของกรมวิทยาศาสตร์บริการ

ตัวอย่าง Browse by Category ฐานข้อมูล CRCnetBASE

ฐานข้อมูล ebrary

เป็นฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จากสำนักพิมพ์ชั้นนำมากกว่า 220 สำนักพิมพ์ อาทิเช่น Oxford University Press, Cambridge University Press, Cornell University Press, Taylor & Francis, Harvard University Press, Springer, John Wiley & Sons, MIT Press, และ The McGraw-Hill Companies เป็นต้น โดยสามารถสืบค้นได้ทั้งแบบ Basic Search และแบบ Advanced Search ข้อดีของฐานข้อมูล ebrary คือ สามารถแสดงผลได้ทั้งในรูปแบบ Quick View เป็นหน้าแสดงเนื้อหาของหนังสือโดยไม่ต้องติดตั้งโปรแกรม Reader สามารถอ่าน คัดลอก สิ่งพิมพ์ หรือค้นหาข้อมูลอื่นๆ จากเว็บไซต์ที่มีให้บริการได้ทันที นอกจากแสดงผลในรูปแบบเอกสารแล้ว ฐานข้อมูล ebrary ยังสามารถแสดงผลในรูปแบบของข้อมูลเสียง โดยต้องติดตั้งโปรแกรม ebrary Plug-in Reader เป็นการอ่านออกเสียงเนื้อหาของหนังสือ ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นได้จาก <http://site.ebrary.com/> ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของกรมวิทยาศาสตร์บริการ

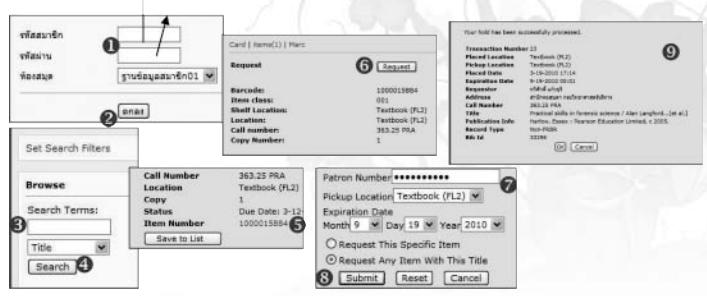
บริการจองหนังสือ (Request Book) ผ่านเว็บไซต์

ทรัพยากรสารสนเทศที่มีจำกัดบางรายการอาจเป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการหลายท่าน เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างทั่วถึง ทางสำนักหอสมุดฯ จึงได้เปิดบริการจองหนังสือผ่านเว็บไซต์ เมื่อเอกสารที่มีการจองถูกนำมาคืนในระบบห้องสมุดอัตโนมัติจะให้สิทธิแก่ผู้ที่จองเอกสารมีสิทธิยืมเป็นอันดับแรก เงื่อนไขของการจองเอกสารนั้น ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิ์จองได้แก่ ผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกบัตรยืมเอกสาร สามารถจองได้เฉพาะเอกสารที่ถูกยืมออกไปแล้วเท่านั้น ในขณะที่ผู้ใช้บริการที่ต้องการยืมต่อ แต่เอกสารดังกล่าวมีผู้ใช้บริการท่านอื่นจองไว้ ระบบห้องสมุดอัตโนมัติจะไม่อนุญาตให้ทำการยืมต่อได้

ขั้นตอนการใช้บริการจองหนังสือ(Request book) ผ่านออนไลน์ เข้าไปจองได้ที่ [http:// siweb.dss.go.th](http://siweb.dss.go.th) เลือกระบบการสืบค้นออนไลน์ (OPAC) หรือ <http://virtua.dss.go.th>

เข้าสู่ระบบสมาชิกโดยใส่ เลขรหัสสมาชิก (จำนวน 10 หลัก) หลังจากนั้นสืบค้นรายการเอกสารที่ถูกยืมที่ต้องการจองคลิกเลือกหมายเลข Item Number คลิกเลือกคำสั่ง Request ใส่รายละเอียดเกี่ยวกับการจอง เช่น หมายเลขสมาชิก อายุของการจอง เลือกจองจากชื่อเอกสารหรือตัวเลขเล่มเอกสาร และทำการ submit ระบบจะทำการประมวลผลและแสดงผลการจองเมื่อหนังสือที่มีการจองถูกนำมาคืน เจ้าหน้าที่จะรีบทำการติดต่อสมาชิกที่ทำการจองให้มายืมเอกสารได้

ตัวอย่าง User name xxxxxxxxxx-xxxx ในช่องรหัสสมาชิก
Pass word และเลขรหัสสมาชิกตัวท้าย 4 หลัก ในช่องรหัสผ่าน

สรุป

ห้องสมุดในอดีต ถือว่าการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่มีความถูกต้อง เป็นหัวใจสำคัญของบริการห้องสมุดสอดคล้องกับสังคมในอดีต แต่ห้องสมุดปัจจุบันในยุคดิจิทัล การพัฒนาเป็นห้องสมุดอัตโนมัติ/ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน และสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการให้บริการ คือ การจัดการที่เหนือความคาดหมาย บริการที่ประทับใจ โดยมีผู้ให้บริการที่มีทักษะ แนะนำเครื่องมือวิธีการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ด้วยความรวดเร็วและประหยัดเวลา และการบริการเบ็ดเสร็จ (Whole in One) อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ ณ จุดเดียว ทั้งนี้พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้ามาเสริมประสิทธิภาพ ไม่ได้

ทำให้จำนวนผู้ใช้บริการเข้าห้องสมุดน้อยลง กลับเป็นเครื่องมือหรือตัวช่วยให้ผู้ใช้เห็นความสำคัญของห้องสมุดมากขึ้น เนื่องจากข้อมูลที่ต้องการมีมากขึ้น สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ระบบบริหารการจัดการข้อมูลจึงสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ใช้มากขึ้น ดังนั้นไม่ว่าจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดเข้าผ่านเว็บไซต์หรือผู้เข้ามาใช้บริการห้องสมุดโดยตรงก็ดี ล้วนเป็นการสร้างต้นทุนทางปัญญาแก่ประเทศ และเป็นการลงทุนระยะยาว ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศที่รัฐพึงจัดให้แก่ประชาชน รวมทั้งห้องสมุดในยุคปัจจุบันที่ต้นตัวในการจัดทำโครงการห้องสมุดมีชีวิต เพราะขณะนี้ประเทศไทยวาระการอ่านแห่งชาติเพิ่มขึ้น คือวันที่ 2 เมษายน ของทุกปี จัดว่าห้องสมุดเป็นการเสริมสร้างให้คนในประเทศอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้นจากปีละ 6 บรรทัดนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- จิรวัดน์ พรหมพร และ ประภาศรี พึ่งศรีวิโรจน์. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ฐานข้อมูล ebrary. กรุงเทพมหานคร : บิ๊ค โปรโมชัน แอนด์ เซอร์วิส , 2552 .
- _____. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ฐานข้อมูล CRCnetBASE . กรุงเทพมหานคร : บิ๊ค โปรโมชัน แอนด์ เซอร์วิส, 2552 .
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. ห้องสมุดมีชีวิต. นนทบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด รุ่งโรจน์อินเตอร์กรุ๊ป, 2548.